

La famolia Pacelli ,que ha donat el Papa regnant,és de petita noblesa rural. Els Pacelli són d'Ornan,poblet situat prop de Viterbo.

L'avi del Papa,es deia Marcantonio. Es va establir definitivament a Roma l'any 1853. Era ja advocat,però el seu oncle,el cardenal Cötterini,volia que es-tudiés Dret canònic i seguis la carrera oficial dels tribunals del Vaticá. Marcantonio Pacelli va ésser durant molts anys subsecretari d'Estat de la Santa Sau. L'any 1870,en desapareixer l'Estat pontifici,,Marcantonio Pacelli no va voler servir a el rei d'Italia. " He servit el Papa -vadir- i no serviré a altre senyor."

El pare del Papa es deia Filippo i va esser també advocat consistorial del Vaticá. El fill gran es deia Francesco,el petit,el Papa actual,es diu Eugeni. Francesco va esser també advocat consistorial. Fou un dels principals juristes que col-laboraren en la discussió i redacció del Tractat de Letran que va liquidar la mone-da nomenada"questió romana ". Com a premi dels seus serveis el Papa Pius XI el va nomenar marqués de Pacelli,títol que ara porten els seus fills,els nebots del Papa que son guàrdies nobles del Vaticá.

La familia Pacelli pertany doncs a aquella classe social que a Roma en diuen el "patriciat negre,"romans del Vaticá.

La vida del Papa la recorrerem amb quatre pinsellades valent-nos d'algunes anécdotes.

Eugenio Pacelli, avui Papa Pius XII, al palau Pediconi, un "palazzo" amb quatre pisos de lloguer, situat a la plaça de l'Orologio. Va neixer el dia 4 de març de 1876. Dia per dia, el 4 de març, de 1939, era elegit Papa. El batejaren a l'església de Sant Celso situada a la Via Banco Santo Spiritu. Va esser invitat al bateig un sacerdot del barri conegut per Don Jacobacci. Tenia fama de sant i se li atribuïen miracles. En arribar la comitiva del bateig a Sant Celso, Don Jacobino, transportat com Simeó en veure Jesús al temple, va dir: "Dintre 63 anys, dia per dia, aquest nen serà aclamat pels cristians a la basílica del Vaticà." D'aquesta profecia no se'n va fer gaire cas fins que Eugenio Pacelli fou nomenat cardenal.

Eugenio Pacelli va demostrar des de molt petit que tenia vocació sacerdotal. Jugava a dir missa, guarnia altars i demabava a la seva mare els millors domasos de la casa per fer-se casulleres. La seva mare i les seves germanes li oien la missa. Havent acabat predicava durant un quart d' hora amb aire de gran autoritat.

Un dia un seu oncle que ocupava un càrreg a la Propaganda Fide li va ex-

plicar que havien estat crucificats uns missioners. " Jo també seré màrtir - va contestar respondre el nen Eugeni, però sense els claus."

Els fills del patriciat negre del barri eren escolans de la Chiesa Nuova, l'església dels Felipons, on està enterrat Sant Felip Neri, l'apostol de Roma.

A l'edat de sis anys, Eugeni va entrar al col·legi conegut per Gimnasio Visconti. Era un col·legi liberal de l'Estat. Els fills del patriciat negre no hi anaven a aquets col·legis, però el seu pare ~~del~~ d'els nens Francesco i Filippo no creia que hi hagués cap perill i renia molta fe en la disciplina i, sobretot, en la rigorosa formació clàssica del col·legi Visconti. Per altra part, els nens Francesco i Eugenio tenien un aire tan digne, tan natural i tan distingit que no es prestava gènè nimica als insults dels altres companys de batxillerat.

Una anècdota pinta el caràcter d'Eugenio Pacelli. Durant els estudis de batxillerat, un dia el professor va senyalar com a tema la redacció d'un treball sobre " algun dels forjadors de la història universal " A l'hora de fer la críticada les composicions, el professor es va burlar una mica d'un noi anomenat Vittorio, que havia presentat un treball sobre Sant Agustí. El professor creia que podien esser presents com a forjadors de pobles personatges com Alexandre el Gran, Juli Cesar, Cristòfol Colom o Napoleó Bonaparte i que en cap manera es podia presentar Sant Agustí com un forjador de pobles. Es va permetre el professor algu-

na lleugera ironia sobre l'eminent sant escollit pel noi Vittorio. En aquest moment el noi Eugeni Pacelli demanava permís per parlar. Diu que ha ajudat a Vittorio en la redacció del tema i que, per consequent, la censura també l'alcança.

"Estic, però, disposat -va afegir- a defensar i provar que Sant Agustí tant per la seva pietat com per la forsa del seu pensament va imprimir una direcció a la història universal. Estic disposat va dir encara -a qualsevol discussió sobre Sant Agustí."

A l'aula hi havia un silenci absolut. Tots els nois creien que Eugeni Pacelli seria expulsat de l'Institut. Però el professor, veient l'energia i la sinceritat del noi no sabia que dir, no gosava contradir-lo. Potser amb les seves ironies havia estat incorrecte. De totes maneres aquest professor no devia pas esser un qualsevol perquè, després d'uns moments de silenci va dir que lamentava extraordinàriament haver ofés els sentiments religiosos d'un alumne. I veient que tocaven les 12 va donar per acabada la lliçó del dia.

L'any 1894 , o sigui a 18 anys, acaba el batxillerat, molt fort en grec i llatí, i amb premi d'honor.

Fet el batxillerat entra al Col·legi Capranià de Roma, que es un seminari però n'ha de sortir aviat per motius de salut. La família l'envia a passar una temporada a la casa pairal d'Ornano, una casa com un castell, habitat per la s

seva cosina Angélica.

Al cap de poc temps va retornar a Roma ja restablert. Pero no va reingresar al Col·legi Capranica, sino que va matricular-se a la Universitat Gregoriana. Anava també a unes lliçons de Dret i de Filosofia a l'Ateneu de San Apolinar. Encaixa a Roma, en els centres eclesiàstics he sentit parlar que a San Apolinari hi havia dos alumnes famosos com des de llavors no s'han vist un parrell d'iguals. Eren Pacelli i Tedeschini. Aquest segon és el cardenal Tedeschini, ex Nunci d'Espanya. El cardenal Tedeschini és un altre prodigi d'erudició literària. Mai no oblidaré el discurs que va fer davant del cabilde de Sant Per en prendre possessió de l'arxiprestat de la basílica. L'Osservatore Romano el va publicar íntegre i el vaig portar d'Italia com una reliquia literaria. A San Apolinari el professor Carussi, que probablement encara es viu, sempre deia: "Segurament un d'aquests dos nois serà papa".

El dia dd Pasqua de 1899, el doctor Pacelli era ordenat sacerdot. El dia següent celebrava la seva primera missa a la capella Paolina -la capella de la Mare de Déu- de la Basílica de Santa Maria la Major, el primer santuari marià del món. Assistí a aquesta missa el cardenal Vannutelli. Aquesta capella és un dels prodígios artístics de Roma. La imatge de la Mare de Déu es una petia pintura bizantina, que només s'exposa al públic en els dies solemnes. L'altar és de lapis-

lázuli i d'altres marbres de colors.

Quan va arribar a Oñanola notícia que Don Eugenio havia estat ordenat sacerdot, una velleta amiga de la casa Pacelli va sonniar que veia a Don Eugenio amb la tiara papal. Ho va anar a dir a la seva nevoda a la senyora Angelica Pacelli i ho va escamoar per tot el poble.

Entra ara en escena la figura de Pietro Gasparri. L'any 1901 Monsenyor Pietro Gasparri, mestard cardenal, cercava un secretari. Monsenyor Gasparri era ja famós a Roma: li deien "il Gasparri". Era secretari de la Congregació d'assumptes Eclesiàstics extraordinaris. Des de que no existia l'Estat Pontifici eren pocs els joves del patriciat romà que entraven a la diplomàcia eclesiàstica. Hi havia a Roma la teoria, probablement certa, segons la qual els aristòcrates eren millors diplomàtics que els rústics i els menestrals. No obstant el futur cardenal Gasparri era segons dita de Mussolini el millor diplomàtic de l'època. Gasparri fou, mes tard, secretari d'Estat de Pius XI. Il Gasparri era una barreja de pagés i de diplomàtic. El seu lema, que el caracteritza molt bé era "prendere il toro per le corns", prendre el toro per les banyes, tema terrible -deien a Roma - en mans d'un jurista consumat com ell.

Doncs bé: un dia monsenyor Gasparri es va presentar a la casa Pacelli. A la Universitat Gregoriana li havien recomanat a Don Eugenio Pacelli. Quan il

Gasparri va entrar al pis dels Pacelli. Don Eugenio donava un concert de violí i la seva germana l'acompanyava amb la mandolina. La música a il Gasparri no li deia gran cosa. No l'interessava gens ni mica que el seu collaborador toqués molt bé el violí, però tenia molt present que a la gregoriana li havien dit: "en aquest jove patrici i sacerdot l'esperit diplomàtic romà es tan fort com l'esperit sacerdotal."

La minyona va anunciar d'una manera pintoresca a monsenyor Gasparri. Hi ha -va dir- "il monsignore Gasparri". Monsenyor Gasparri va entrar al saló amb tot el pes de la seva autoritat. Havia arribat l'hora d'agafar el toro per les banyes. Il Gasparri va oferir a Don Eugeni entrar a la secretaria D'Assump-tes Extraordinaris.

Don Eugenio va manifestar que el confonía que Monsenyor s'hagués molestat a visitar-lo personalment.

- Em sembla que la meva proposició no li agrada gaire -va dir "il Gasparri."
- Si he d'esser franc - va respondre Don Eugenio - esperava amb illusió esser digne de començar la carrera parroquial.

Sembla que a Don Eugeni Pacelli no l'atreia gaire la perspectiva d'esser funcionari d'aquell enorme palau de la Cancilleria on es veuria obligat a expressar el seu fervor interior en formes jurídiques i diplomàtiques.

Il Gasparri es va fer carrec desseguida de la situació i va dir-li:

- El comprenç, el comprenç, fill meu. Vosté esperava esser pastor i jo li ofereixo l'ofici de gos de tura que és el que s'ha de barallar a mossegades amb els llops. Men faig carrec. Però reflexioni, Don Eugenio. Servir l'església serà sempre una forma d'apostolat. Vosté ja sap que la Secretaria d'Assumptes Eclesiàstics Extraordinaris no solament té la missió de defensar diplomàticament l'existència exterior de l'Església, sino també l'obligació de posar continuament davant dels ulls de tots els pobles el model de la llei divina tal com Lleó XIII, el Papa gloriosament regnant, acaba de proclamar: L'Església - hadit el Papa - es una societat perfecta que ha de sobrepujar, reunint-les a totes les altres societats humanes i recordar continuament a tots que en la barreja de tants caps i tants cors s'alça una forta atalaia que es la Justícia Original."

Encara que Don Eugeni era tan diferent d'aquest camperol genial ca esser conquistat per "il Gasparri". Realment a la Cancilleria també es feia apostolat.

- Excelència -va respondre Don Eugeni- compti amb mi.

Al cap de pocs dies Don Eugenio era presentat al secretari d'Estat cardenal Rampolla del Tindaro.

I gasparri va contribuir molt a la formació diplomàtica de Don Eugenio. Don

Don Eugenio va haver de començar com a aprenent. En aquesta oficina que fa sentir l'autoritat del Papal món hi treballaven llavors quaranta empleats. Al cap de tres anys d'aprendre a redactar documents Don Eugenio era ja "minutante", o sigui l'empleat que redacta els projectes de les comunicacions oficials. El seu inspector directa era monsenyor Giacomo della Chiesa, més tard P. Papa Benet XV.

Mentre era minutante a la Logia de San Danas, Don Eugenio fou nomenat catedràtic de Dret canònic a l'Acadèmia de San Apolinar, la mateixa que li havia donat els títols de Doctor en Dret civil, doctor en Dret canònic i Doctor en Filosofia. Un gran temps més tard era catedràtic de Diplomàcia eclesiàstica i Dret Internacional a l'Acadèmia de Nobles eclesiàstics. Don Eugeni tenia encara temps per confessar i predicar. Confessava a l'església dels Felipons, Chiesa Nuova, donava exercicis espirituals a les noies obreres de les Reparadores i un cirs de Teologia Moral. Era ja un orador famós a tot Roma. L'any 1905, Pius X el nomenava Prelat Domèstic.

Il Gasparri era ja cardenal secretari d'Estat, però seguia vetllant per monsenyor Eugenio. Aquest estava molt flac. El cardenal Gasparri li

eia

deia que havia de sortir a prendre el sol.

Estimat - Estimat Pacelli- li deia: nosaltres necessiteme aire. Mirí, creguim: jo vaig a passejg^e cada dia. S'ho ha de prendre com una obligació. A nosaltres, que tant parlem del Cel, ens va molt bé, cregui'm, una mica de terra sota els peus.

El cardenal Pacelli practicava el que deia. Feia festa un dia cada setmana. A 20 kilòmetres de Roma, anant per la via Flaminia tenia una caseta a meitats amb el seu germà. Allá muntava a cavall i el famós cardenal del Tractat de Lètran se n'anava muntants enllà a parlar amb els pastors. Les coses del camp i parlar de xais i vaques i eugues, examinar-los i peritar-los era la seva gran afició. L'endemà el diplomàtic famós tornava esser a la seva taula de treball mes vermell que dos dies avans. A Roma li deien el Búfal i sembla que veure'l treballar donava la impressió de veure un toro de treball. Quan es tancava al despàix l'etiqueta diplomàtica passava a esser una pura illusió. La seva taula era un castell de papers, i sobre aquest castell s'hi veia el solideo vermell, la faixa de cardenal i el coll poatís i tot.

El cardenal Gasparri va nomenar a Mr. Pacelli secretari de la Comissió que va redactar el nou Codi de Dret Canònic, obra realment insigne que va exigir un treball monstruós. Passant pel damunt de totes les aprenensions, va obli-

gar a tota l'Església a col-laborar en aquesta obra. Va mobilitzar cinc mil collavoradors, entre ells tots els bisbes del món, exigint a tothom el jurament del secret pontifici. Treballant davant d'aquestes muntanyes de paper que formava la documentació que és rebia de tot el món, el cardenal deia rient a Mr. Pacelli:

- Es curiós: hem fet treballar cinc mil bisbes i doctors i no ens ha costat ni cinc centims.

I donant un gran cop de puny a la taula tot aquell muntanya de paper tremolava.

El cardenal Gasparri-aquest ~~cardenal~~^{camperol} genial, com li deien a Roma- va influir molt en l'educació diplomàtica de Mr. Pacelli. El va ensenyar, sobretot, a treballar. I potser li va salvar la vida - diu tothom - perquè el va obligar a alternar la vida de despatx amb la vida de camp.

Es hora de que us parli d'aquest aspecte de l'home. Eugenio Pacelli va rebre una educació esmeradíssima. A cavall és tant intrépid -deien a Roma- com el cardenal Gasparri. Es també un excel·lent nadador i molt aficionat a als esports de mar, especialment al natació. Es, sobretot, un gran músic. Quan tocava el violí els de casa seva deien: "es la mà de la mare".

Tal com li va inculcar el cardenal Gasparri anava cada dia una hora

a passeig. Un dia vaig trobar al Card. Pacelli als jardins del Pincio, que pel que vaig saber després era el seu passeig predilecte. Ens varem creuar en un caminet prop de la villa Borghese. Però en passar davant d'aquells dos sacerdts no em creia pas que un d'ells, vestit amb un abrig negre fos el cardenal secretari d'Estat. Quan em va passar davant per davant vaig pensar: quina semblança te aquet capellà amb el card. Pacelli. Quin capellà mes distingit. Em vaig girar i vaig veure que portava al barret unes borletes que podien esser de cardenal. En un tombant de camí em vaig trobar en in passeig i, aturat allà, un cotxe amb les inicials S. C. V., de la matrícula del Vaticà. Mentre em contemplava el cotxe vaig veure que aquells dos capellans també es dirigien cap a l'automòbil. Creient que es tractava del card. Pacelli em vaig esperar i en veure que el xofre feia una genuflexió, jo també vaig fer la genuflexió. El cardenal en va dedicar una benedicció i un somriure que semblava voler dir: " m'has conegit " i va pujar al seu cotxe.

Una de les característiques de Pius XII és l'art d'aprofitar el temps. Treballa guiat per un programa rígid de distribució del temps. Només això explica que en els diferents llocs que ha ocupat hagi pogut desplaçar tanta feina. Té el costum antic de menjar sol, de manera que, en aquest aspecte, el pontificat no ha canviat les seves habituds. Tothom sap que generalment els papes

menjen sols. Només Pius X va trencar aquesta etiqueta fent observar que, en aquesta matèria el que molts papes havien fet un ho podia desfer. Els seus apats son d'una frugalitat severíssima. El seu biògraf, Otto Walter explica que una elevada personalitat de la Curia li va contar que a vegades, quan s'esqueia que plegaven massa tard del despatx, el cardenal el convidava a dinar. Després d'acceptar üne quantes vegades, un dia que el col·laborador del cardenal tenia molta gana va refusar amb franquesa dient:

— Gràcies, Eminència, menjo millor a casa. Pius XI és un home d'oaració i dels llibres. Es també un gran lector de diaris. Pel que a discursos sembla que era el seu pler màxim. Coneix perfectament els clàssics antics i moderns especialment familiaritzat amb el Dante i Goethe. Escriu rapidíssimament a màquina. Durant el seu viatge als Estats Units va fer més de deu mil quilòmetres en avió. Doncs bé els empleats dels avions diuen que durant el viatge o componia discursos i sermons a màquina o deia el rosari. A Buenos Aires, durant el Congrés eucarístic es va descobrir que per penitència dorm sobre unes fustes, sense cap matelàç, cobert només amb unes flassades. L'home davant de qui s'agenollaven i s'agenollaven multituds ofereix a les ovacions i reverències i per humilitat dorm a terra sobre uns pots. Com a políglota iguala i potser supera al seu antecessor. Pius XI li deia

l'orador de Pentecostés. Durant el Congrés Eucarístic de Budapest va fer discursos en set llengües.

La save carrera brillantíssima no abunda pas en anècdotes. Aquest home modestíssim no produeix anècdotes. Se sap només que essent nunci i cardenal no tenia mai diners. Essent cardenal secretari d'Estat un dia va cridar el ~~be~~ barber perque li tallés els cabells. El barber, Luigi Evangelisti, es va presentar a les habitacions del cardenal secretari amb vestit d'etiqueta. Es Luigi Evangelista qui ho explica.

- Perque fas aquestes coses, fill meu. Vull que vinguis tal com treballles a la barberia.

El cardenal li va ensenyar una màquina elèctrica d'afeitar.

- Ja ho veus afaita sense savó-li va dir-i fixa't que vaig ben afeitat.

Explica Luigi Ev angelistà que tot tallant-li els cabells va dir-li:

-Se sap que vostra Eminència dona tot el que te,tot,tot. Quina llástima que enganyin tan l'enganyinten facilment.

Observin que l'anècdota no es pas produïda pel futur Papa, sinó pel barber del Vaticà.

La carrera de Mr. Pacelli des de que l'any 1911 es nomenat subsecretari de la Congregació d'Assumptes eclesiàstics es coneぐida. L'any següent publica

una obra famosa titolada: " L'acció de les lleis sobre persones i territoris."

L'any 1917 Es nomenat Nunci a Baviera, essent abans consagrat bisbe personalment pel Papa Benet XV, a la capella Sixtina amb el títol d'arquebisbe de Sardes. La guerra durava encara i a Munich hi havia el rei Luis II. L'any 1924 firmava el concordat amb Baviera. L'any 1925 era nomenat Nunci a Berlin i a l'any 1929 signava el Concordat amb Prússia.

El desembre de l'any 1929 es nomenat cardenal. Es trobava reposant a Suïssa quan va rebre la notícia d'haver estat creat cardenal. Passava una temporada de repòs a la muntanya de Rorschach, en un col·legi de mojes de Meningen, les que ara cuiden de la majordomia del pis papal al Vaticà.

En aquest col·legi, el Nunci de Berlin, predicava i confessava les monjes i les nenes, no donat-se ni repòs després de les lluites polítiques i el treball agotador que havia motivat el Concordat amb Prússia. Un dia, passejant amb el P. Tomás, un benedictí que era capellà del Col·legi de Stella Maris li varen donar un telegrama. No se sap qui el firmava.

- Miri P. Tomás - va dir el Nunci: un telegrama que npmés diu: "fervidamente." què pot voler dir ?

- La cosa és clara - va respondre el monjo. Permeti'm, Excelència que el felicití pel cardenalat.

i com si parlès tot sol deia en italià:

— " Non posso capire." No ho comprenç! Tantes vegades com he precat a S.S. que em lliurés d'aixo i que em deixés exercir l'episcopat en una petita diòcessi.

Se'n va anar a Roma disposat a defensar el cardenalat.

- Santedat - va dir al Papa: al demanar-cos que em deixessiu a la feina espiritual d'una petita diòcessi em vareu respondre: " El que Déu vulgui ! I vetaqui que ara....

- Ara, la voluntat de Déu és que siguéu cardenal - va respondre el Papa.

Quan era cardenal encara anava cada any a fer salut al convent suis d' Stella Maris. Pius XI hi feia broma i deia que les mainades deviien dir-li en alemany: Bon dia, senyor capellá. I el Papa delà aixo en alemany. El cardenal feia al convent la mateixa vida d'abans; confessava les monjes i les nenes i predicava. Els diumenges la banda municipal de la ciutat tocava sota el balcó del cardenal secretari, i el cardenal sortia al balcó. No hi ha altra anècdota del convent suis que una que n'ezpliquen les monjes. L' havien vist moltes vegades passejant pel jardi cap a migdia. I quan tocaven l' Angelus el cardenal s'agenollava al mig del camí i el resava.

En prendre el cardenal Pacelli possessió de la Secretaria d' Estat al Vaticà tothom deia que, ben a l'inrevés del cardenal Gasparri, Pacelli personi-

ricava el tipus clàssic de la diplomàcia pontificia, fidel a un mètode i a unes tradicions. No feia res sense autorització, cosa que semblava anar-se perdent davant de la importància que al Vaticà té el secretari d'Estat. Aquest procedir era natural en un home educat en una família i una societat distingides. Al Vaticà tothom deia que el cardenal secretari era disciplinat i educat fins a les puntes dels dits.

En general el secretari d'Estat no vol ésser elegit papa. Des de l'any 1669, o sigui des de Climent IX, cap secretari d'Estat havia pujat a la càtedra de Sant Pere.

Pius XI va fer un política que li permetés servir-se del cardenal Pacelli com a secretari d'Estat sense gastar-lo. Es pot dir que li va fer una discreta propaganda. A vegades els papes aconsellen veladament quin podria ésser el seu successor. Pius VII ho va fer tan fort al Vaticà encara se'n parla que en posar el birret de cardenal al bisbe Francesco Saverio Castigliani va dir: "A la Santedat Pius VIII."

La propaganda de Pius XI envers el futur Pius XII va consistir a enviar-lo als Congressos eucarístics de Buenos Aires i Budapest on tingué èxits grandiosos. El va enviar també en missió especial als Estats Units on fou acollit com a futur Papa. Es conta que en baixar del vapor, a Nova York, va travessar e

el moll davant d'un cordó de polícia que enquadra una multitud agenollada. Va conferenciar amb el president Roosevelt, va esser invitat a la Casa Blanca, i va gestionar diversos afers amb els cardenals americans i amb mes de setanta bisbes. Pius XI el va enviar també a Lsieux amb motiu de la consagració de la Basílica dedicada a Santa Teresa del Nen Jesús. Durant aquest viatge va predicar a Notre Dame de París i el Govern Francès va retre honors militars al Legat del Papa.

No content amb aquets propaganda, Pius XI l'any 1937, quan estava tan malalt que creia morir-se si Sant Teresa del Nen Jesús no obtenia la seva curació, un dia que estava molt preocupat va dir mentre posava el birret cardinalici a cinc cardenals nous.

! Veig entre bosaltres el futur Papa.

I dirigi la mirada, no a cap dels cinc cardenals nous, sino al cardenal Pacelli que s'estava al costat d'ell. El Papa va dir això en veu alta i tot emocionat.

Un altre dia, estant Pius XI al llit molt malalt, va rebre els cardenals alemanys. I com si fes una indicació els va dir:

- " Si el món sabés el que val Pacelli als nostres ulls. "

En morir Pius XI, el futur Papa havia estat plebiscitat pel món.

(19)

Tots sabeu com s'elegeig un papa.

rol dr. Faülla de l'original i una copia